

2.6. Інституційне та організаційно-економічне забезпечення розвитку промислового потенціалу

Основні тенденції сучасного розвитку світової економіки визначаються глобальною трансформацією технологічних та організаційних умов функціонування промисловості. Формами прояву цих змін є швидке зростання технологічного рівня виробництва, утворення різних інтегрованих структур, консолідація постачальників і субпідрядників на основі мережевого принципу у своєрідні метакорпорації як у межах однієї держави, так і транснаціональні, перехід до нового типу технологій корпоративного управління – управління вартістю, освоєння нових форматів торгівлі. Тому місце об'єкта державної промислової політики, що раніше займала промисловість як комплекс технологічно пов'язаних і взаємодоповнюючих галузей та виробництв, тепер слід відвести під новий комплекс – процесів, у які вплетене промислове виробництво і які в сукупності забезпечують його інтеграцію у глобальний ринок. До них належать: власне виробництво, обіг та споживання продукції, фінансування та управління виробництвом.

У зв'язку з цим змінюється характер і зміст промислової політики, метою якої стає забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в умовах відкритого ринку, а важливим інструментом її досягнення є комплекс інституційних і організаційно-економічних заходів, що створюють умови для раціонального використання і подальшого нарощування промислового потенціалу. Фахівці відзначають, що сьогодні актуальним є перехід від «жорсткої» промислової політики до «м'якої» – переважно непрямого державного регулювання економічних процесів за допомогою інституційних заходів [52]. При цьому наголошується, що промислова і технологічна політика держави не може виділятися із загальноекономічної.

На нашу думку, категорію *забезпечення* в розвитку промисловості необхідно розглядати як сукупність організаційних, фінансових, наукових і технологічних заходів, спрямованих на досягнення стійкого зростання національного промислового

виробництва в умовах глобалізації світового економічного простору. Провідним стає визнання, що економічний успіх країни у XXI столітті залежатиме від наявності базових інститутів – державних і приватних, формальних і неформальних, економічних, соціальних і політичних. Зазначимо, що поняття *інституціоналізація* досить широке і містить не лише організаційні структури, а й такі складові, як нормативна база та ділові угоди, рівень довіри в суспільстві, неформальні правила і соціальні норми. До них також належать звичаї, звички, заборони, характерні для традиційних суспільств. У коло колективних інституціональних учасників входять державні установи, законодавчі органи, політичні партії, союзи, групи за інтересами, етнічні утворення, неурядові організації, фірми та компанії. Зазначені вище інститути залишаються неефективними, якщо вони не здатні регулювати правовідносини, пов'язані з основними джерелами доходу – землею, працею, капіталом, природними ресурсами. Таким чином, інститути (у рамках підходів сучасної економічної науки) – це головним чином правила, що регулюють економічне, політичне і соціальне життя сучасного суспільства.

Аналіз низки наукоємних робіт [53-55] дає підстави визначити інституційне забезпечення розвитку промислового потенціалу як сукупність заходів та дій держави, спрямованих на формування нових або трансформацію існуючих інституцій, які впливають на розвиток промисловості – власності, фінансових, соціальних, політичних, правових та інших. Відповідно, організаційно-економічне забезпечення – це відносини між людьми з приводу організації виробничого процесу, обміну, розподілу, споживання результатів промислового виробництва. Практична реалізація інституційного та організаційно-економічного забезпечення розвитку промислового потенціалу здійснюється через систему заходів, які утворюють державну промислову політику – сукупність адміністративних структур, інституційних, організаційних, фінансово-економічних, соціальних методів, засобів та інструментів регулювання суспільного виробництва.

Інституційне та організаційно-економічне забезпечення промислового розвитку є складовою частиною системи чинників (структурних, ресурсних, соціальних, технологічних, регіональних), які формують, відтворюють та розвивають структуру ринкової моделі економіки та її регіональних і галузевих підсистем. На розвиток промислового потенціалу України внаслідок глобалізації світового економічного простору частина чинників діє ззовні, частина – створює внутрішні передумови розвитку.

Вплив зовнішніх (глобалізаційних) факторів на організаційно-економічне та інституційне середовище розвитку національної промисловості значно посилюється внаслідок активізації процесів інтеграції України у світовий економічний простір, зокрема набуттям чинності Угоди про партнерство і співпрацю з Європейським Союзом (ЄС), підписанням міждержавних угод про сприяння і взаємний захист інвестицій та уникнення подвійного оподаткування, отриманням статусу члена Світової організації торгівлі (СОТ). Адаптація національного законодавства до вимог останньої, з одного боку, суттєво покращила конкурентне середовище України у світовій економіці, оскільки відтепер її зовнішньоторговельні відносини з іншими державами здійснюватимуться відповідно до ключових принципів СОТ, які включають: рівні умови доступу країн-членів на їх ринки на основі принципу вільного ринку та передбачуваних законів та регламентів; прозорість торговельних законів; заборону на вживання країнами-членами організації дискримінаційних заходів (внутрішні податки, мита) до товарів імпортованих з країни-члена СОТ; поступове зниження тарифів та інших торговельних бар'єрів шляхом переговорів; узгоджені процедури вжиття заходів при застосуванні країнами-членами нечесних методів торгівлі, надання державних субсидій або руйнівного впливу імпорту; спеціальний (диференційований) режим для країн, що розвиваються.

З іншого боку, статус члена Світової організації торгівлі поставив національну промисловість у жорсткі умови її правил, які значною мірою позбавляють Україну

можливостей захисту внутрішнього ринку. До того ж їй не надано спеціального пільгового (диференційованого) режиму поступового пристосування промисловості до роботи відповідно до вимог СОТ як для країни, що розвивається, оскільки за формальними ознаками вона вже визнана державою з ринковою економікою, хоча дійсний інституційний, технологічний та організаційний стан вітчизняної соціально-економічної системи ще не відповідає параметрам розвиненого ринку. Тому створення зони вільної торгівлі з ЄС повинно передбачати взаємний доступ компаній на ринки та зміну правил ведення бізнесу в Україні за узгодженого рівня державної підтримки національних виробників, а також виділення певного часового періоду для адаптації окремих галузей промисловості до європейських стандартів підприємництва.

Внутрішніми чинниками інституційного та організаційно-економічного середовища розвитку промислового потенціалу є:

- макроекономічна та політична стабільність;
- завершеність інституційних перетворень національної економіки в напрямі формування ефективного власника;
- сприятливий інвестиційний клімат та відповідна інвестиційна політика, які мають забезпечити подальше нарощування внутрішніх і зовнішніх інвестицій для модернізації промислового комплексу;
- сприятливе підприємницьке середовище, засноване на спрощених регуляторних процедурах та конкурентних засадах розвитку;
- ступінь розвитку системи ринкових інститутів та інфраструктури;
- розвиненість інноваційної інфраструктури та характер науково-технічної політики.

Промислова продукція та послуги споживчого й інвестиційного призначення задовольняють сукупний попит, величина якого значною мірою залежить від циклічно повторюваних фаз економічної кон'юнктури – підйом, спад, депресія (рецесія), пожвавлення. Проте за умови здійснення державою ефективною антициклічною політики (грошово-кредитної, фінансово-бюджетної тощо) та наявності відповідних інституційних умов у країні можна досягнути достатньо високих темпів економічного зростання навіть за несприятливої ситуації у світовій економіці. Важливим макроекономічним фоном розвитку промисловості є стримування інфляційних процесів та підтримка стабільного курсу валюти, що особливо важливо в умовах яскраво вираженої експортної орієнтації вітчизняного промислового комплексу.

Завершеність інституційних перетворень є одним з найважливіших внутрішніх чинників формування організаційно-економічного та інституційного середовища розвитку промисловості. Стратегія подальшого реформування державної власності включає завершення приватизації державного майна як широкомасштабного проекту трансформації державної власності. Державна програма приватизації на 2008-2012 роки визначає основні цілі, пріоритети та умови приватизації державного та комунального майна, у т. ч. промислових підприємств. Основною метою приватизації є: підвищення соціально-економічної ефективності виробництва, сприяння технологічному та управлінському оновленню промислових підприємств, оптимізація частки державного сектору економіки, створення конкурентного середовища. Пріоритети при здійсненні приватизації – оптимізація структури державної власності у виробничій сфері, залучення інвесторів, зацікавлених у довгостроковому розвитку підприємств, підвищення довіри до процесу приватизації через забезпечення прозорості всіх процедур продажу, досягнення максимальної ефективності продажу об'єктів приватизації, сприяння розвитку фондового ринку з максимальним використанням продажу акцій ВАТ на фондових біржах, збільшення обсягів коштів, які надходять до державного бюджету від приватизації шляхом підвищення рівня привабливості її об'єктів для потенційних інвесторів і, відповідно, ціни їх продажу.

Нові норми Закону України «Про акціонерні товариства», прийнятого Верховною Радою України 2008 р., адаптовані до стандартів ЄС щодо законодавства про акціонерні товариства (АТ). Вони перетворюють існуючі зараз відкриті і закриті АТ у сучасні публічні та приватні АТ. Законодавство вдосконалено в частині недопущення маніпулювання корпоративними правами та утиску прав міноритарних акціонерів, процедури скликання зборів акціонерів та механізму реєстрації прав власності. Для запобігання реалізації рейдерських захватів у вересні 2008 р. до Господарського кодексу України внесено зміни щодо позбавлення судів права винесення рішень про заборону проведення зборів акціонерів, заборону реєстраторам, зберігачам та депозитаріям видавати реєстр при підготовці зборів акціонерів, недопущення акціонерів до участі у зборах та визнання зборів неправочинними. Ці заходи, крім удосконалення умов функціонування корпоративної власності, мають суттєво активізувати фондовий ринок, завдяки вимозі обов'язкового проходження публічними АТ процедури лістингу і включення його акцій до реєстру, як мінімум, однієї фондової біржі.

Для поліпшення інвестиційного клімату в Україні створено законодавчу базу у сфері регулювання інвестиційної діяльності, яку слід удосконалювати в напрямі посилення стимулювання інвестицій у модернізацію основного капіталу та впровадження інновацій. Законами України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» та «Про режим іноземного інвестування» для іноземних інвесторів встановлено національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності, тобто рівні з вітчизняними умови діяльності, їм надаються державні гарантії захисту капіталовкладень. Також сприятливі умови для інвестиційної діяльності створюються Законами України «Про угоди про розподіл продукції», «Про концесії» тощо. Це значною мірою дало змогу наростити обсяги залучених в економіку України прямих іноземних інвестицій (ПІІ), що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, оскільки ці інвестиції, хоча й не у повному обсязі, спрямовуються на оновлення основних засобів та запровадження нових технологій виробництва. Провідними іноземними інвесторами у промисловість України є світові лідери в металургійній промисловості (Mittal Steel), машинобудуванні (Volkswagen), телекомунікаційній сфері (Deutsche Telecom, Telenor), виробництві електронного устаткування (Siemens, Jabil Circuit and Electronics, Sony, Panasonic), переробці нафтопродуктів (TNK-BP), харчових продуктів (Coca-Cola, Cargill, Carlsberg, Sun Interbrew, Kraft Foods, Nestle) та тютюнових виробів (Philip Morris, Imperial Tobacco)⁵.

Для розвитку наукоємної, організаційно і технологічно складної промисловості надзвичайно важливим є інвестиційний клімат країни і, зокрема, сприятливе і стабільне регуляторне та фіскальне законодавство, яке стимулюватиме підвищення технологічного укладу промисловості, у т. ч. шляхом збільшення у структурі виробництва та експорту промислового комплексу частки середньо- та високотехнологічної продукції. Держава має розробити систему важелів для стимулювання розвитку і розміщення в Україні середньо- і високотехнологічних, з високим ступенем доданої вартості, орієнтованих на використання кваліфікованої праці галузей промисловості.

Так, в Україні значна частина ринків високотехнологічної (high-tech) продукції, які динамічно зростають, контролюється найбільшими азійськими виробниками, ноутбуків – Aser, Asus, Samsung (разом 70 %), мобільних телефонів – Samsung (30 %), рідкокристалічних (LCD) телевізорів – Samsung та LG – понад 60 % ринку. Здавалося б логічним, щоб ці компанії розмістили в Україні власні виробничі потужності (Samsung нещодавно відкрила завод у Росії), проте виробники high-tech продукції, як правило, розміщують свої підприємства там, де вони стимулюються приймаючими

⁵ Дані Державного агентства України з інвестицій та інновацій.

країнами. Так, у Словачії, де розташовано заводи Sony і Samsung, залежно від ступеня депресивності регіону компенсується до 50 % вкладених інвестицій та ще більше – при відкритті high-tech виробництв у регіонах з рівнем безробіття, який перевищує 15 %. Низка податкових пільг (наприклад, зменшення податку на прибуток) в аналогічних випадках діє в Угорщині й Молдові. Ці заходи сприяли активізації інвестування в розміщення high-tech виробництв у регіоні Центральної та Східної Європи та меншою мірою – СНД. В Україні сьогодні таких заходів стимулювання немає, до того є діє запроваджене ЄС мито на імпорт електроніки в Україну, яке становить від 6 до 14 %. Тому єдиною ІТ-компанією світового рівня, яка відкрила свої підприємства в Україні, була Hewlett-Packard, але й вона 2007 р. згорнула діяльність, що стало прикладом негативного впливу на економіку України вступу до СОТ. Цьому сприяло й суттєве зниження мита на ввезення комп'ютерної продукції в Україну, внаслідок чого її імпорт виявляється дешевшим, ніж виробництво.

Ще одними із найбільших світових контрактних виробників електроніки для глобальних ІТ-компаній фірма Jabil Circuit (США) оголосила наміри створити в Україні вертикально інтегроване виробництво електронних компонентів та пластикових частин для побутової електроніки (мобільних телефонів). Уже введено в дію складальне виробництво електронних компонентів в Ужгороді, яке є другим за обсягом в Європі. З Тайваню в Закарпаття переноситься виробництво пластикових частин цих приладів. Однак пільг при відкритті підприємства інвестор не отримав, навпаки, на прокладання інженерних комунікацій компанії довелося додатково витратити 2 млн доларів.

Фінансовий сектор та ринки капіталу є одними з найважливіших складових національної економіки, що мають забезпечувати стабільний розвиток усіх її галузей необхідним обсягом фінансових ресурсів. Інституційні реформи в цьому секторі обумовили формування в Україні трьохланкової системи фінансування промислового розвитку – через бюджети різних рівнів, банківську систему та інструменти ринків капіталу.

Фінансові ринки є індикатором інвестиційної активності і відображають привабливість національної економіки для інвестора – як вітчизняного, так й іноземного. Їх повноцінне функціонування є засобом міжгалузевого переливу капіталу, позитивно впливає на розвиток національних товарних ринків та процес національного накопичення. Фінансові інструменти визначають справедливую ціну активів, а оскільки для підприємства визначальним фактором при залученні необхідних для його розвитку коштів є їх вартість, це дає змогу інвесторам впливати на збільшення прибутковості підприємств, їх ринкової вартості та, відповідно, можливостей отримання достатнього фінансового забезпечення виробничого процесу, упровадження високих технологій та інноваційних продуктів.

Інститути фінансового ринку (кредитні організації та фінансові посередники) створюють організаційно-технічні передумови для мобілізації і перерозподілу інвестиційних ресурсів в економіці. Однак ринки капіталу в Україні розвиваються дискретно і фрагментарно. Недостатньо розвиненим є сектор інституційного інвестування, відсутня належна концентрація торгівлі цінними паперами та іншими фінансовими інструментами на біржовому ринку. Тому вони потребують подальшого правового, інституційного та технологічного реформування й удосконалення.

На початок 2008 р в Україні функціонувало 196 банків⁶, близько 70 інноваційних фондів, 750 інформаційно-консультаційних центрів. Набувають розвитку нові структури, такі як агентства розвитку бізнесу, науково-консультаційні центри інвестицій і міжнародного бізнесу тощо, створена і постійно розширюється мережа небанківських

⁶ За даними НБУ.

фінансово-кредитних установ. За даними Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР), на початок 2008 р. діяло 334 інвестиційні фонди та 326 компаній з управління активами. Загалом інститути спільного інвестування (ІСІ) функціонували у дев'яти областях України. Загальна сума їх активів (крім венчурних фондів) становила 7,7 млрд грн, сума чистих активів – 3,33 млрд грн. За даними Української асоціації інвестиційного бізнесу, 2007 р. кількість цих установ зросла з 519 до 834, а компаній з управління активами – на 46,5 %, досягнувши на кінець року 334 компанії.

Проте нормативно-правова база функціонування ринків капіталу потребує вдосконалення організаційно-правових заходів щодо посилення їх впливу на розвиток промислового потенціалу. Початок цьому покладений розробкою Державної цільової програми модернізації ринків капіталу України⁷, оновленого Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», визначення поняття *фінансові інструменти*, в якому більшою мірою відповідає світовим нормам фінансового права.

Україна має передумови для цивілізованого розвитку ринків капіталу, але недосконалість реформ, несумісність економічних методів управління і закономірностей розвитку ринкових структур, значні недоліки у правовому забезпеченні розвитку ринку цінних паперів та інших фінансових інструментів мають негативний вплив на економічний стан країни, формування економічної політики і фінансову безпеку держави. Головною проблемою є відсутність скоординованої державної політики щодо фінансування реального сектору економіки через механізми ринків капіталу, що може призвести до поглинання їх більш структурованими і капіталізованими ринками інших країн. Способами її вирішення є проведення інституційної реформи ринків капіталу, яка має передбачати утворення потужних інвестиційних банків та компаній, страхових компаній із спеціалізацією на інвестиційному страхуванні, венчурних фондів інноваційного розвитку для акумуляції сукупних національних накопичень та їх спрямування в реальний сектор економіки; консолідацію біржової системи України на принципах регульованих ринків згідно з Директивами ЄС; завершення розбудови Національної депозитарної системи як умови забезпечення надійного обліку прав власності на цінні папери та базові активи деривативів (похідних фінансових інструментів); удосконалення системи захисту прав інвесторів на основі впровадження міжнародних принципів корпоративного управління та системи розкриття інформації на засадах вільного, оперативного, безкоштовного доступу інвесторів до інформації, необхідної для прийняття інвестиційних рішень. Названі заходи забезпечать створення ефективних та надійних ринків капіталу, що сприятимуть економічному розвитку, розширенню спектру засобів для інвестування заощаджень, формуванню ринку акцій публічних акціонерних товариств.

Регуляторна політика держави є найбільш впливовим чинником формування сприятливого підприємницького клімату та прозорого конкурентного середовища як важливих складових організаційно-економічного забезпечення розвитку промислового потенціалу. Вона має враховувати як глобалізаційні процеси, так і особливості ринкового середовища господарювання, що склалися в країні, її регіонах і галузях економіки. Удосконаленню конкурентного середовища має сприяти вирівнювання підходів до стимулювання малого бізнесу, визначених вітчизняної нормативно-правовою базою і практикою регулювання, з європейським досвідом. Для цього Верховна Рада України у вересні 2008 р. внесла зміни до чинних законів щодо підвищення рівня річного доходу для віднесення підприємства до суб'єктів малого підприємництва із 500 тис.

⁷ Розроблено на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2007 р. № 976-р. «Про схвалення Концепції Державної цільової програми модернізації ринків капіталу України».

євро (близько 3,5 млн грн) до 70 млн грн. Відтепер малим вважається підприємство зі штатом до 50 осіб (у попередній редакції – у промисловості і будівництві – до 200, інших виробничих сферах – до 50, в науці – до 100 осіб тощо). Нові підходи дають змогу покращити підприємницький клімат: зменшити кількість перевірок та строки їх проведення для середнього бізнесу; збільшити коло суб'єктів, які зможуть претендувати на допомогу держави в рамках бюджетних програм щодо підтримки малого бізнесу.

У країнах ЄС річний дохід суб'єктів малого підприємництва становить 10 млн євро на рік, або у 20 разів більше, ніж в Україні за попередньою редакцією закону. У розвинених державах малі (за європейськими підходами) підприємства виробляють 70-80 % ВВП, а в Україні (за українськими статистичними підходами) – 20,7 % (дані 2007 р.). Упровадження єдиної методики оцінювання діяльності малих підприємств дасть змогу порівнювати стан їх розвитку в Україні з державами, де ця сфера підприємництва розвинута краще, і таким чином розробляти оптимальні заходи щодо його регулювання.

Важливим чинником формування сучасного організаційно-економічного та інституційного середовища розвитку промислового потенціалу є поширення спеціальних організаційних форм його підтримки, зокрема мережі промислових (індустріальних) парків (ППП), спрямованих на вдосконалення виробничої та ринкової інфраструктури, підтримку економічного розвитку територій, залучення інвестицій у промисловість регіонів. Підприємства-учасники ППП отримують переваги завдяки використанню спільної логістики, можливостям залучення пільгового кредитування, зниженню орендних ставок, швидкому і безкоштовному відведенню земельних ділянок з готовими комунікаціями. Організація таких парків дає змогу створити сприятливі умови для розміщення в регіонах нових підприємств, у тому числі іноземних, та забезпечити ефективне використання потенціалу вже діючих, створити нові робочі місця та збільшити обсяги виробництва конкурентоспроможних товарів і надходження до бюджетів.

ППП є важливими з погляду регіонального розвитку, оскільки створюють умови для диверсифікації структури економіки регіонів, розвиваючи виробництва за межами старих промислових зон. Досвід країн Східної Європи свідчить, що створення ППП є одним із перспективних шляхів залучення інвестицій передусім у розвиток економічно відсталих регіонів, оскільки при утворенні такого парку інвестору виділяється впорядкована земельна ділянка з розвинутою інфраструктурою. Ця проблема є гостро актуальною для України, де ресурси розподілено за територіями нерівномірно і низка регіонів є депресивними. Так, для організації ППП можливо використовувати території військових містечок з розвинутою інфраструктурою (наприклад, ППП «Черлени» на території колишнього військового аеродрому «Черлени» у Львівській області), промислові потужності, які простоюють, довгобуди. У галузевому аспекті ППП особливе значення мають для наукоємних галузей, які важливі для розвитку в Україні високотехнологічних виробництв і працевлаштування науково-технічних працівників, у тому числі випускників технічних вузів, та потребують створення спеціальних умов діяльності, але не зможуть забезпечити повернення вкладених коштів у короткі терміни. Преференції для ППП поряд з відкритістю ринку України для подальшої концентрації можуть зацікавити транснаціональні корпорації.

В Україні лише започатковано пілотні проекти зі створення ППП (табл. 2.21), а законодавче забезпечення перебуває на рівні розробленої концепції [56] та законопроекту «Про індустріальні (промислові) парки», якими передбачено поетапне впровадження заходів щодо створення ППП, у т. ч. розробка нормативно-правової бази з питань їх формування та функціонування, визначення перспективних територій для розміщення, започаткування реалізації пілотних проектів. Згідно із законопроектом, передбачено створення декількох десятків нових промислових зон, де іноземні інвестори зможуть

розміщувати свої складальні виробництва. Очікується, що безкоштовне надання підготовлених земельних ділянок (від 20 до 700 га на один парк) та пільги з амортизації устаткування залучать іноземних інвесторів до створення виробництв, що зменшить безробіття та покращить платіжний баланс України за рахунок скорочення імпорту товарів народного споживання.

Таблиця 2.21

Пілотні проекти створення промислових (індустріальних) парків*

Проект**	Територія	Концепція	Стан
АР Крим			
Бахчисарайський промисловий парк	Ділянки по 100 і 32 га	Створення 45 промислових підприємств і 4 тис. нових робочих місць	Землевідвід на 32 га у передмісті Бахчисарая у промисловій зоні біля автотраси Сімферополь – Севастополь
Щолкінський індустріальний парк	Ділянка під недобудованою Кримською АЕС – 100 га	Управляюча компанія «Щолкінський індустріальний парк» зі статутним фондом 121 тис. грн планує створити 2,5 тис. робочих місць	Підготовча робота з розробки технічного обґрунтування проекту
Промислово-логістичний парк «Новий Крим»	25 га	Передбачається створення 300 робочих місць	Землевідвід
Київська область			
Промисловий парк «Земельний союз» (сел. Велика Димерка Броварського району)	105,5 га	Надається ділянка з необ-хідною інфраструктурою (газ-, енерго-, водопідвод, каналізація, дороги) для здавання в оренду іноземним інвесторам промислових потужностей	Створена дирекція, отримані технічні умови і дозвіл на будівництво об'єктів першої черги (адміністративно-господарський комплекс, електро- та газорозподільча підстанція, вузол водопостачання і каналізації)
Промисловий парк «Велико-димерський» (сел. Велика Димерка Броварського р-ну)	50 га	Розробляється	Розпочата часткова забудова (логістичний центр), електропідведення
Промисловий парк «Риджин» (сел. Прутовка Васильківського р-ну)	33 га викуплено словацькою компанією, 3,5 га перебувають у довгостроковій оренді	Заплановане будівництво 2-х заводів	Вирішується питання про перенесення газопроводу середнього тиску за межі зони промислового парку
Львівська область			
Парк «Черлени»	510 га колишнього військового аеродрому	Передбачаються інвестиції обсягом 450 млн дол США і створення 5 тис. робочих місць	Компанія «Перспектива плюс» запропонувала реалізацію проекту з виробництва продукції машинобудування і легкої промисловості на 250 га
Харківська область			
Індустріальний парк «Рогань»	203 га	Передбачено створення 974 робочих місць та перетворення комунального підприємства у ВАТ зі статутним фондом 50 млн дол США	Створена управляюча компанія «Рогань», здійснюється збір заявок від інвесторів для початку процедури землевідводу
Промислова зона «Паркова» (м. Лозова)	25 га з можливістю збільшення до 66 га	–	–

*Джерело: За даними Міністерства економіки станом на вересень 2008 р.

**Наведено проекти, що отримали пільги.

На першому етапі урядом передбачено створення ППП у регіонах, де місцева влада виступила з відповідними ініціативами. Розміщені в них виробництва, крім пільгового режиму амортизації та ставок оренди землі, додатково зможуть отримати компенсації кредитних ставок, витрат на розробку і сертифікацію нових видів продукції і субсидії з державного бюджету за кожне створене робоче місце. На території ППП може вводитися режим спеціальної митної зони, де інвестори звільнятимуться від імпортного мита. Крім того, законопроект передбачає можливість дворічного податкового кредиту щодо податку на прибуток для тих компаній, які працюють у ППП на депресивних територіях, що досі мали статус територій пріоритетного розвитку (ТПР). Однак до прийняття закону системний розвиток ППП неможливий.

Низка вже діючих ППП (об'єднань підприємств) не отримують від держави жодних преференцій, проте мають вигоди хоча б від ефекту синергії, оскільки поодиноці неспроможні створювати інфраструктуру для розширення виробництва. За цим принципом функціонує, наприклад, Вінницький індустріальний парк, де високотехнологічні виробництва розвиваються в партнерстві з Київським політехнічним інститутом, що має статус і відповідні пільги технологічного парку і потужну наукову базу. У багатьох випадках при створенні ППП істотною проблемою є високий ступінь зношеності інфраструктури, або невідповідність її потужностей потребам учасників парку. Так, стосовно Вінницького індустріального парку існує потреба у збільшенні потужностей з електроенергії у 10 разів, газу – у 2 рази, тоді як інвестор мав отримати промисловий майданчик з уже готовими комунікаціями. Для цього в більшості випадків, крім надання низки пільг для ППП, створюються державні або муніципальні корпорації розвитку. Нагальною проблемою є адаптація українських стандартів якості до європейських. При цьому держава не достатньо опікується стандартизацією української продукції: стандарт, наприклад, на ковбасні вироби, який планували запровадити 2008 р. і який був нижче європейського, мав діяти тільки для української продукції, а на імпортовану не розповсюджувався. У разі його запровадження до всього ринку імпорт низькоякісної продукції був би суттєво обмежений. При цьому підвищення стандартів якості за нормами СОТ та ЄС дає можливість державі надавати виробникам відповідні субсидії.

Розвиток промислового потенціалу неможливий без розгалуженої інфраструктури підтримки інноваційної діяльності промисловості, яка значною мірою створюється за організаційної, фінансово-бюджетної, кредитної, інформаційної підтримки держави. Організаційно така інфраструктура складається з підсистем:

- управлінської, яка втілює в життя прогресивні технології інноваційного менеджменту, здійснює методичне, інформаційне і консультаційне забезпечення процесу комерціалізації і трансферту технологій, створює управлінські структури для ефективного реалізації інноваційних проектів, залучає до співробітництва малі високо- та середньотехнологічні підприємства і фірми, що обслуговують інноваційну діяльність;

- інноваційної, що ініціює інноваційні пропозиції для створення банку даних і передачі новітніх технологій у промисловість, формує умови для співпраці з ученими та винахідниками, активізує інноваційні трансферні процеси, кооперацію виробників, залучає стратегічних партнерів, адаптує національну економіку та її регіональні підсистеми до світового інноваційного простору;

- інвестиційної, яка забезпечує фінансову підтримку інноваційного бізнесу шляхом створення інститутів спільного інвестування (венчурних пайових та корпоративних інвестиційних фондів, резервних фондів венчурного капіталу, залучає банківський капітал і стратегічних партнерів з великих корпорацій та фінансово-промислових груп).

Формами організації інноваційної інфраструктури є наукові, промислові і технопарки, технополіси, бізнес-центри, центри розвитку малого інноваційного бізнесу, інноваційні бізнес-інкубатори, інноваційні кластери, центри переваг (зони інноваційного технологічного прориву), вільні (спеціальних) економічні зони й території пріоритетного розвитку науково-технічного спрямування, міжнародні інноваційно-технологічні центри, центри трансферу технологій; патентування, ліцензування та сертифікації; логістичні, науково-освітні центри тощо.

У 2008 р. затверджено Державну програму створення в Україні інноваційної інфраструктури, відповідальними виконавцями якої є Міністерство освіти і науки та Державне агентство України з інвестицій та інновацій. Відповідно до цієї програми до 2013 р. планується створення на базі наукових закладів і вузів 25 регіональних центрів, які мають забезпечити зв'язок винахідників, підприємств та інвесторів. Поряд з майданчиками трансферу технологій планується створення комунальних небанківських кредитних установ (їх державне фінансування – 20 млн грн) і державного венчурного фонду (20 млн грн), які кредитуватимуть упровадження нових розробок у виробництво. Всього на реалізацію програми планується витратити 280 млн грн, у т. ч. 104 – з держбюджету, 79,4 – з місцевих бюджетів, 96,7 млн грн – інвестицій.

Для фінансування ризикованих інноваційних проектів доцільно ширше використовувати венчурні інвестиції. Відповідно до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» доходи від операцій венчурних інвестиційних фондів, а також кошти від інвесторів не обкладаються податком на прибуток. Інвестор має право у безподатковому режимі реінвестувати прибуток з одного проекту в інший, у той час як інші учасники інвестиційного ринку, щоб здійснити інвестиції в новий проект, мають сплатити податок на прибуток, отриманий від попереднього проекту.

Створення системи венчурного фінансування інноваційних процесів має спрямуватися на вирішення наступних завдань: залучення приватного капіталу до фінансування високоризикових науково-технічних досліджень і розробок, формування ефективної системи комерціалізації результатів інноваційних досліджень, сприяння модернізації традиційних виробництв у вітчизняній промисловості і створення нових, які базуватимуться на високих технологіях.

Позитивний вплив на розвиток промислового потенціалу здійснює національний економічний діалог між державою, бізнесовими структурами та громадськими організаціями. Для створення партнерських відносин та розширення участі підприємців у регулюванні економічних процесів державні органи мають здійснити низку системних заходів, які сприятимуть розширенню контролю з боку підприємницьких та громадських об'єднань за розробкою, прийняттям та виконанням рішень органів державної влади всіх рівнів у сфері соціальної та економічної політики через систематичне залучення цих об'єднань відповідно до їх компетенції до вироблення зазначених рішень. Для ефективної участі підприємницьких та громадських об'єднань в управлінні економічними процесами необхідно створити також нормативно-правову базу та прозорий механізм лобювання інтересів бізнесу. Громадськості має надаватись об'єктивна та максимально повна інформація щодо функціонування основних секторів національної економіки і внутрішніх ринків та планів впровадження тих чи інших регуляторних актів, що дасть змогу максимально застосовувати інструментарій громадських консультацій при їх підготовці.

Розвитку партнерства між регуляторними органами і підприємницькими структурами сприятимуть рівні умови діяльності для вітчизняних та іноземних підприємств і компаній через запровадження простих і стабільних процедур ведення господарської діяльності, однакових для всіх суб'єктів господарювання, радикальне скорочення переліку пільг, надання рівних можливостей доступу до заохочувальних інструментів

державної економічної політики, які мають відповідати міжнародним економіко-правовим нормам і стандартам, запровадження прямої відповідальності за цільовий характер використання коштів, отриманих згідно з програмами державної підтримки.

Водночас промислової політики доцільно здійснювати на засадах протекціонізму для вітчизняного бізнесу в міжнародно прийнятих формах та з урахуванням зобов'язань перед міжнародними організаціями. Зростанню ефективності промислової політики сприятиме й запровадження механізмів відповідальності посадових осіб державних органів за результати втілення їх рішень у господарську практику.

Невід'ємною складовою економічного діалогу між державними, громадськими та підприємницькими структурами має стати господарювання на засадах соціальної відповідальності. Необхідно створити законодавче поле, яке активізуватиме розвиток соціально відповідального бізнесу шляхом запровадження спеціальних стимулів для суб'єктів господарювання, які здійснюють активну діяльність у соціальній сфері. Доцільно використовувати міжнародний досвід заохочення соціальної відповідальності бізнесу, зокрема через фіскальну систему – зменшення податкових ставок чи оподаткованої бази внаслідок включення певних соціальних видатків до складу валових витрат підприємства, надання компанії права обирати, на які потреби може бути витрачено певну частину її податкових зобов'язань. У середньому такі стимули зазвичай становлять до 5 % оподаткованого прибутку підприємств.

Крім податкових, поширеною є державна інформаційна та методична підтримка соціально відповідального бізнесу, яка здійснюється шляхом активного пропагування цінностей і стандартів соціальної відповідальності підприємницьких структур, запровадження рейтингів якості, соціальної чи екологічної відповідальності та проведення конкурсів, надання премій, почесних звань, нагород як від органів державної влади, так і громадських об'єднань та ділових асоціацій, підтримки національних і міжнародних ініціатив, пов'язаних із соціальною відповідальністю, сприяння запровадженню міжнародних соціальних стандартів ведення бізнесу та приєднання компаній, що працюють на території України, до національних програм та міжнародних ініціатив соціальної спрямованості [57].

Сьогодні в Україні сформувалися потужні промислово-фінансові групи, здатні активно лобювати власні інтереси у відносинах з органами центральної та місцевої влади. Відтак ця діяльність повинна мати інституціолізований характер, коли центральним посередником у взаємодії держави і бізнесу стають громадські ділові об'єднання – союзи та асоціації підприємців. Це дасть змогу ввести в конструктивні рамки конфлікти, які виникають у взаємовідносинах суб'єктів підприємницької діяльності з органами державної влади, між собою чи зі споживачами, працівниками тощо, досягти їхнього прозорого правового вирішення, сприятиме підвищенню прозорості та передбачуваності економічної політики держави.

Отже, запорукою ефективного розвитку промислового потенціалу України є створення сприятливого бізнес-середовища, складовими якого є інституційні, податкові, кредитно-фінансові, законодавчі, організаційні, мотиваційні заходи.